

PATVIRTINTA
Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto
direktoriaus 2013 m. birželio 11 d.
įsakymu Nr. R1-48

LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTO AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas (toliau – Institutas) siekia užtikrinti akademinę laisvę ir atsakomybę, demokratišką, pasitikėjimą bei kūrybingumą skatinančią atmosferą Instituto bendruomenėje, puoselėti pagrindines akademinės bendruomenės vertybes: pagarbą žmogui, tiesą, teisingumą, sąžiningumą, profesinę, mokslinę, pilietinę atsakomybę, toleranciją, siekiant įgyvendinti Instituto veiklos misiją. Įgytos mokslo žinios turi būti naudojamos valstybės ir visuomenės gerovei.

1.2. Kodeksas įtvirtina Instituto bendruomenės veiklos vertybinius ir moralinius principus, pagrindines etiško akademinio elgesio nuostatas ir numato svarbiausius vengtino elgesio atvejus, kurių tiesiogiai neapibrėžia Lietuvos Respublikos teisės aktai, Instituto vidaus tvarkos dokumentai.

1.3. Kodeksas taikomas visiems Instituto bendruomenės nariams.

1.4. Etikos kodekse įvardintų pažeidimų sąrašas nėra baigtinis. Akademinės etikos normų ir jų pažeidimų išdėstymo eilė Kodekse nesusijusi su jų svarba.

2. BENDROSIOS AKADEMINĖS ETIKOS NORMOS

2.1. Instituto bendruomenės nariai turi saviraiškos teisę, jiems užtikrinama akademinė laisvė, t. y. galimybė rinktis mokslinių tyrimų temas ir metodus, laisvai keistis idėjomis, burtis į mokslo grupes, dėstyti savo požiūrį į mokslinių tyrimų organizavimą ir administravimą, laisvai ir atvirai reikšti kritines mintis. Atsakingai naudodamiesi šia laisve, mokslo darbuotojai tokią pat laisvę turi pripažinti ir kitiems bendruomenės nariams, palaikyti kritinio mąstymo tradiciją bei atviro svarstymo atmosferą Institute. Atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja:

2.1.1. nepakantumas kito mokslinei nuomonei ir argumentuotai kritikai;

2.1.2. teisės pasakyti ir ginti savo nuomonę priimant sprendimus, reikšmingus bendruomenei, ar pačiam asmeniui, ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

2.1.3. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

2.1.4. akademinės laisvės varžymas naudojantis tarnybine padėtimi;

2.1.5. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose, žinomai susijusiuose su žala žmogui, visuomenei ar kultūrai;

2.1.6. pakantumas akademinės etikos principų nesilaikymui, nedarant išlygų dėl lojalumo kolegoms ar institucijoms.

2.2. Instituto bendruomenės narių santykiai grindžiami pagarbos, geranoriškumo, lygiateisiškumo, nešališkumo ir nediskriminavimo principais, laikantis etiketo normų. Akademinė etika pažeidžiama, kai:

2.2.1. bendruomenės narys diskriminuojamas (pozityviai arba negatyviai) dėl dalyvavimo politinėje, visuomeninėje, kultūrinėje ar sportinėje veikloje;

2.2.2. dėl amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, išvaizdos, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų priekabiaujant prie bendruomenės nario įžeidžiamas asmens orumas ar siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka, taip pat kai toleruojamas žmogaus teises pažeidžiantis ir orumą žeminantis elgesys;

2.2.3. kolegos žeminami naudojantis savo viršenybe (administracine ar kita); reikalaujama išskirtinių teisių.

2.3. Bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, užtikrinant mokslinių tyrimų kokybę ir kūrybingą atmosferą. Instituto mokslininkai visokeriopai ir nesavanaudiškai skatina ir remia būsimųjų mokslininkų tobulėjimą ir kūrybinius ieškojimus, kartu būdami jiems etiškos elgsenos moksle pavyzdžiais. Tyrėjas turi teisę siekti jo mokslinę veiklą atitinkančio atlygio; siekdamas aukštesnio pareiginio vertinimo ir finansavimo savo tyrimams, tyrėjas nepervertina jų reikšmės mokslui ir visuomenei. Akademinė etika pažeidžiama, kai:

2.3.1. profesinė konkurencija tarp kolegų tampa nesąžininga, ribojamos asmens profesinės saviraiškos arba profesinio pripažinimo galimybės;

2.3.2. dalyvaujama negarbinguose sandėriuose, nuslepiama atskiriems ar visiems darbuotojams skirta informacija, skatinami konfliktai ir intrigos;

2.3.3. darbuotojai nepagarbiai atsiliepia apie kolegos dalykinius gebėjimus, teorines pažiūras ar asmenines savybes;

2.3.4. bendraujama nepagarbiai, užgauliai, vartojama nenorminė leksika, priekabiaujama, grasinama;

2.3.5. daromas spaudimas bendruomenės nariui siekiant neteisėto sprendimo, nepelnyto įvertinimo arba norint nuslėpti nesąžiningus akademinis veiksmus;

2.3.6. viešinama ar viešai aptarinėjama konfidenciali informacija apie kolegas, pavaldinius, vykdomą veiklą;

2.3.7. Instituto ar jo bendruomenės nario vardas žeminamas, viešumoje skleidžiant tikrovės neatitinkančią informaciją.

2.4. Kiekvienas Instituto bendruomenės narys privalo paisyti Instituto bendrųjų interesų ir pagal galimybes prisidėti įgyvendinant strateginius ir tiriamuosius Instituto tikslus. Šiuo požiūriu etika pažeidžiama, kai:

2.4.1. Instituto vardu inicijuojama ir (ar) vykdoma veikla, kurios tikslai ir (ar) rezultatai neatitinka Instituto tikslų, kenkia jo reputacijai;

2.4.2. viešai reiškiami nekonstruktyvi ir neargumentuota kritika Instituto veiklos ar kolegų darbų atžvilgiu (argumentuota kritika, mokslinė polemika ar diskusijos, informacijos apie neteisėtus veiksmus ar aplaidumą atskleidimas nelaikomas šio punkto pažeidimu);

2.4.3. toleruojama ar dangstoma korupcija, sukčiavimas, tarnybinis aplaidumas, piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, netvarka, nesąžiningumas, daromas neteisėtas poveikis Instituto bendruomenės nariui;

2.4.4. nevengiama viešųjų ir privačių interesų konflikto sprendžiant klausimus Instituto savivaldos ir savireguliacijos institucijose;

2.4.5. Instituto vardas nepagrįstai naudojamas politinei, komercinei veiklai ar savigyrai.

2.5. Instituto mokslinę bazę, medžiaginius išteklius, kompiuterinę įrangą, technines priemones ir aparatūrą, bibliotekos ir archyvų išteklius privaloma tausoti, naudoti atsakingai ir tik darbo pareigoms vykdyti.

3. MOKSLINĖS TIRIAMOSIOS VEIKLOS IR SKLAIDOS ETIKOS NORMOS

3.1. Mokslinė veikla turi būti grindžiama sąžiningo tyrimo, tiesos siekimo, visuomeninės naudos ir pagarbos autorių intelektualinės nuosavybės teisei idealais. Etiškas mokslinis tyrimas remiasi šiais principais:

3.1.1. garbingumo ir sąžiningumo, kai pristatomi mokslinių tyrimų tikslai ir ketinimai, aptariami tyrimų metodai ir procedūros, pateikiamos interpretacijos;

3.1.2. sąžiningumo teikiant nuorodas ir gerbiant kitų tyrėjų darbą, nepaisant jų politinių, religinių ar kitų įsitikinimų, pagarbiai elgiantis su kolegomis;

3.1.3. sutarimo: bendraautorystės atveju visi autoriai visiškai atsako už publikacijos turinį; dėl autorių eiliškumo kriterijų turi būti tarpusavyje sutarta iš anksto;

3.1.4. nešališkumo ir nepriklausomybės nuo suinteresuotų asmenų ar institucijų, atstovaujančių ideologiniams, politiniams, ekonominiams ir finansiniams interesams;

3.1.5. atvirumo, garbingumo ir tikslumo aptariant darbo rezultatus su kitais mokslininkais ir prisidedant prie visuomenės švietimo. Šis atvirumas leidžia tinkamai publikuoti mokslinių tyrimų rezultatus ir daro mokslo duomenis prieinamus suinteresuotiems kolegoms, prisideda didinant visuomenės pasitikėjimą mokslo tyrimais;

3.1.6. atsakomybės už mokslinių tyrimų rezultatų poveikį žmogui, visuomenei ir kultūrai.

3.2. Mokslinių tyrimų etiką pažeidžia:

3.2.1. tyrimo duomenų klastojimas ar sąmoningai neobjektyvus jų interpretavimas;

3.2.2. sąmoningas duomenų ir gautų rezultatų, prieštaraujančių tyrimo hipotezei, nutylėjimas;

3.2.3. sąmoningai klaidinantis informacijos apie tyrimo metodiką pateikimas;

3.2.4. sąmoninga neteisingos, vienpusės ar iškreiptos mokslinės informacijos, žinių, duomenų sklaida;

3.2.5. Institutui priklausančių tyrimo duomenų, kompiuterinių programų, knygų, rankraščių ar kitų šaltinių vagystė, neteisėtas perdavimas tretiesiems asmenims arba sąmoningas sugadinimas;

3.2.6. plagijavimas, t. y. svetimos publikacijos teksto, tyrimo metodikos, idėjos, atradimo pateikimas kaip savo, empirinių duomenų, jau įvestų į mokslo apyvartą pateikimas kaip naujai surastų, sąmoningas naudotos literatūros nenurodymas;

3.2.7. Institutui priklausančių tyrimo duomenų (kartotekų, duomenų bazių, vaizdinių dokumentų, garso įrašų, internetinių leidinių) panaudojimas nenurodant šaltinio;

3.2.8. mokslinių rezultatų, sukurtų gavus Instituto finansavimą, vykdant Instituto programas, projektus ar darbo planus, priskyrimas kitoms institucijoms;

3.2.9. vaizdinės medžiagos, rankraščių ir leidinių reprodukovimas be publikacijų leidėjų ar juos saugančių institucijų leidimo;

3.2.10. bendraautorystės primetimas, nepagrįstas bendraautorystės siekimas, atsakomybės dėl bendraautorystės vengimas;

3.2.11. prie mokslinės veiklos prisidėjusių žmonių arba organizacijų įnašo neigimas arba nutylėjimas, jei taip nebuvo sutarta;

3.2.12. moksliniam tyrimui ir sklaidai gautos finansinės paramos nenurodymas pažeidžiant sutartį;

3.2.13. to paties darbo ar jo dalies (netaikoma pakartotiems ar papildytiems leidimams) pateikimas gauti atlygiui iš skirtingų šaltinių, išskyrus atvejus, kai finansuotojai to nedraudžia;

3.2.14. kolegos mokslinio darbo sąmoningas menkinimas dėl asmeninės antipatijos, konkurencijos, politinių ar kitokių su darbo profesionalumu nesusijusių motyvų;

3.2.15. trukdymas kitiems tyrėjams naudotis bendraisiais mokslinių tyrimų ištekliais.

4. EKSPERTINĖ VEIKLA IR RECENZAVIMAS

4.1. Etiška mokslinė ekspertinė veikla ir recenzavimas remiasi šiais principais:

4.1.1. darbų ir projektų ekspertavimas ir recenzavimas tik pagal savo kompetenciją, konfidencialiai, vengiant interesų konflikto, nesivadovaujant išankstinėmis nuostatomis apie vertinamą darbą ar jo autorius;

4.1.2. tyrėjas, atlikdamas ekspertinį darbą, turi teisę likti anonimiškas ir privalo išlaikyti kitų ekspertų anonimiškumą, gerbti ir saugoti ekspertuojamo mokslinio darbo autorių intelektualines nuosavybės teises, nenaudoti saviems tikslams ir neperduoti tretiesiems asmenims ekspertinio darbo metu įgytos informacijos, vengti sąmoningo delsimo;

4.1.3. etišką ekspertinę veiklą pažeidžia rekomendavimas suteikti mokslo laipsnį, apdovanojimą arba mokslinės veiklos pripažinimą remiantis ne dalykišku pateikto darbo vertinimu bei profesinėmis pretendentų savybėmis, o asmeniniu ar politiniu santykiu ar kitais nedalykiniais kriterijais.

5. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS. KODEKSO ĮGYVENDINIMAS

5.1. Kodeksas ir jo pakeitimai svarstomi Instituto mokslo taryboje ir teikiami tvirtinti Instituto direktoriui.

5.2. Kodekso priežiūrą atlieka ir jo įgyvendinimą atitinkamomis poveikio priemonėmis užtikrina Instituto mokslo tarybos sudaryta Akademinės etikos komisija, veikianti pagal Instituto mokslo tarybos patvirtintą savo darbo reglamentą.

5.3. Penkių narių, iš kurių bent vienas turi būti ne Instituto mokslininkas, Akademinės etikos komisiją 3 metų kadencijai Instituto direktoriaus teikimu tvirtina Instituto Mokslo taryba.

5.4. Instituto bendruomenės nariai gali teikti Komisijai pasiūlymus ir pastabas dėl Kodekso nuostatų tobulinimo ir keitimo.

5.5. Kodeksas ir jo pakeitimai įsigalioja, kai yra patvirtinami Instituto direktoriaus.

5.6. Instituto bendruomenė turi teisę Direktoriui siūlyti kandidatus į Akademinės etikos komisiją.

5.7. Kodeksas skelbiamas Instituto interneto svetainėje.
